

Ng-kim Hun-koah

Tēⁿ Phok-sin

Lāng thian-seng tiōh ū 5 chióng pún-lēng, tiōh sī khōaⁿ, thiaⁿ, phīⁿ, bī, bong. Tī chit 5 chióng pún-lēng tiona, siōng tiōng-iàu, kap lāng ê seng-ōah ū koan-hē.. ê tiōh sī khōaⁿ ê pún-lēng.

Khōaⁿ ê kong-lēng mī-sī kan-taⁿ khōaⁿ ê tiōh, khōaⁿ ê chheng-chhó nā-tiāⁿ. Hi-bāng khōaⁿ müi-chit-hāng mih-kiāⁿ, lóng ē-tàng khōaⁿ tiōh siōng kài súi ê chit-bīn.

Sè-kài kok-tē-hng ê hong-kéng-khu, chhut-miâ ê só-chāi, chhut-miâ ê kiàn-tiòk-bùt téng-téng, lóng ū teh bē kok-chióng kì-liām-phín. Iū-kheh siōng bō lóng ê bé 1 tiuⁿ “kì-liām bēng-sìn-phìⁿ” tòng-chòe lāi chia thit-thô--kòe ê kì-liām. Kok-chióng kì-liām bēng-sìn-phìⁿ ê tōa-sè lóng chha-put-to, in ê tāng kap khoah ê pí-lē chha-put-to sī 0.618 pí 0.382. Chit-cho sò-jī mī-nā sī tī kì-liām bēng-sìn-phìⁿ ê hēng-chōng, tī sè-kài ū-miâ ê kiàn-tiòk-bùt mā tiāⁿ-tiāⁿ khōaⁿ ê-tiōh. Siōng chhut-miâ ê kiàn-tiòk-bùt tiōh sī Ngá-tián ê Pa-the-long (*Parthenon*) Sîn-tiān.

Tī cháp-chì ê hong-bīn sī-siōng chhut-hiān ê bí-lú, in ê sin-châi müi chit-ê lóng chin súi. Lí nā giâh chhioh kā niû khōaⁿ māi, gōan-lâi bí-lú ê sin-châi lóng sī án-ne: ê-pòaⁿ-sin kap téng-pòaⁿ-sin ê pí-lē tiōh sī 0.618 pí 0.382. Chit-cho sò-jī tī sò-hák siōng kiò-chòe “Ng-kim hun-koah-pí” (NKHKP).

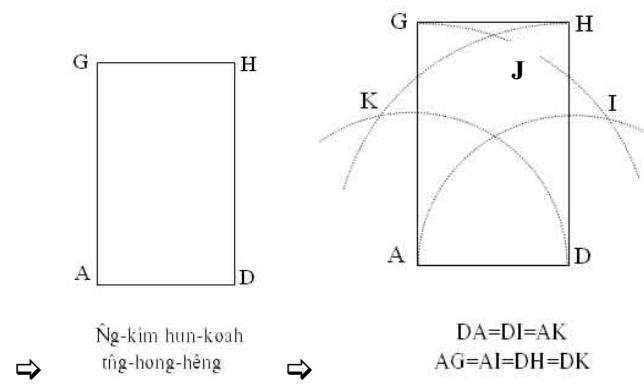
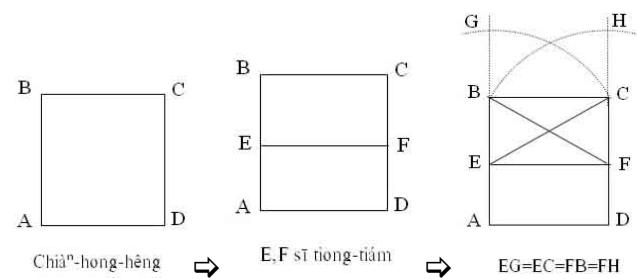
NKHKP sī kong-jīn siōng súi, siōng sīn-kī ê pí-lē. Sin-châi bō kàu súi ê lāng, ê-pòaⁿ-sin khah té, tiōh chhēng sek-tong ê kōan-tah-ê lâi chēng-ka i ê-pòaⁿ-sin ê tāng-tō. Nā sī téng-pòaⁿ-sin khah té, góa kiàn-gī tì chit-téng bō-á lâi pór-kiù.

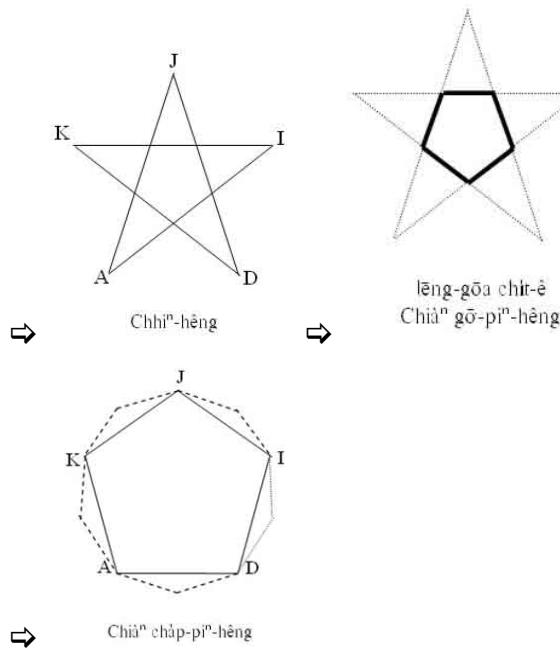
Chit ê NKHKP sī án-chhóaⁿ sán-seng.. ê? Sò-hák-ka *Pythagoras of Samos* (畢達哥拉斯) jīn-ûi kā chit-tiâu sòaⁿ AB chhiat chò nāng-tōaⁿ AC kap CB (Tô 1), nā hù-háp AB : AC = AC : CB ê kui-chek, chiū-sī chit-chióng NKHK. Chiàu sò-hák ê sòng-hoat ê tit-tiōh AC pí CB tiōh-sī 0.618 pí 0.382.

[Tô 1]

A _____ C _____ B

Koh chài chìn chit-pō thui-lūn, lán ē-tàng chai-iáⁿ chiàⁿ-gō-kak-hēng ê tui-kak-sòaⁿ kap piⁿ-tāng ê pí-lē sī NKHKP. Chong-háp lâi-kóng, í-siōng ê lí-lūn lán ē-sái tui chit-ê chiàⁿ-hong-hēng òe chhut chit-ê NKHK ê tāng-hong-hēng, chiàⁿ-gō-kak-hēng kap chhiⁿ-hēng.

(Tēⁿ Phok-sìn kàu-siū sī Pîn-tong Su-hōan Hák-īⁿ Sò-hák
Kàu-iók-hē hē-chú-jím thè-hiu.)
(Tiān-náu Chè-tō: Teng Liân-chong lāu-su)

Tâi-ōan Gôan-chū-bîn ê Kî-tó

Lô Ēng-kng

Chhit gòeh 24 góa tap-èng siū iau-chhiáⁿ chham-ka Gôan-chū-bîn soan-kàu úi-ōan hōe (GSH) sêng-lip 50 chiu-nî khèng-tián, tī tióng-pō Po-lí ê kám-un lé-pái tióng káng-tō. Ú hit tē-khu Bu-lún chòk, Sediq chòk, Thái-iáng chòk, kap Cho chòk ê kàu-hōe Bók-su kap sìn-tō kióng beh 900 miâ tâng-chê chū-hōe.

Gō-cháp chiu-nî khèng-tián ê chû-tôe sī: Ki-tok Sī Tâi-ōan Gôan-chū-bîn (GCB) ê Hi-bâng, kî-thâi ng-bâng Ki-tok sìn-gióng kap hok-im ê thôan-pò ōe-tit-thang tòa hō kok-lai GCB sin ê hi-bâng. Iû-kî sī tiám tī 21 sè-kí to-gôan, chôan-kiû-hòa, kap chu-sìn hoat-tát ê thiau-chiàn tióng, GCB ê seng-chûn, sin-hûn, kap chun-giâm ōe-tit-thang kè-siök i-hō kap sêng-tióng.

Siäng-sî-chûn iā tú-hó tú-tiöh Lip-úi Ko Kim Sò-mûi kap châi-iá-tóng Lip-úi

kó-lé siàn-tōng 3,000 gōa miâ kok-chòk ê GCB tī Tâi-pak Ké-ta-ga-lán tōa-tō chiūⁿ hiòng Lü Siù-liân Hù-chóng-thóng chhiàng-siaⁿ, “Chhut-chháu” khòng-cheng, iàu-kiû i hiòng GCB tō-khiám.

Tī Po-lí ê GSH 50 chiu-nî khèng-tián kiat-sok chêng, Bu-lún-chòk kàu-hōe ê Ngó Sù-hok Bók-su (gôan-miâ: Lida Islituan) chû-chhî hiàn-sin kap kî-tó ê sî-kan. I seng ēng Sèng-keng ê kàu-tō bián-lé sìn-tô hiàn-sin hòk-bû kàu-hōe kap siā-hōe jîn-kûn. Jiân-āu chû-chhî hiàn-sin ê kî-tó, i ài tâi-ke lóng khui-chhùi kî-tó.

Ngó Bók-su ài tâi-ke seng ūi GCB hoat-tōng kàu Tâi-pak Ké-ta-ga-lán tōa-tō ê khòng-cheng óah-tâng ut-áu “Chhut-chháu” ê gôan-ì, chô-sêng chòk-kûn chi-kan ê kín-tiûⁿ tùi-lip lâi jîn-chhê hóe-kái. Sòa-chiap i kóng tiöh cho-siū tiöh thian-chai í-āu ê GCB ài ūi kok-ka kok-kài ê kiù-chhò kap chiàu-kò lâi ñg Siōng-tè kám-un. Chhê-āu, tâi-ke ūi chiok-hok kok chòk-kûn kióng-tōng hō-hâi saⁿ-thiàⁿ chhut-siaⁿ kî-tó. Ngó Bók-su tòa-niá ê chit-tōaⁿ kî-tó, hō góa chit-ê chhê lâng-kheh..ê chhim-chhim siū kám-tōng, bák-sái lâu lâi-kàu tī bák-kho gōa. Chit-ê gôan-ì chhùng-hóan-séng ê bîn-chòk chiah ū chin-chiàⁿ ê hi-bâng.

Tī chit-ê kap GCB kióng-tōng kî-tó ê sî-khek, hō góa siūⁿ-tiöh chhê chit-ê Kheh-ka-lâng (KKL), á-sî Hô-ló-lâng (HLL) iā tiöh ài chái-iáⁿ jîn-chhê hóe-kái, chhùng-hóan-séng chiah hó. Lán tiám-tī pêⁿ-tōe ê KKL kap HLL, tùi chhian-sóa lâi Tâi-ōan 3, 4 pah nî í-lâi, sî-m-sî ūng Hán-jîn ê à-pà chhù-tōa tñg-kî khi-ap kî-sî tan-sûn tiâu-tít ê GCB neh? Pêⁿ-tōe ê seng-lí-lâng sî-m-sî sî-siông ūng khi-phiàn kap put-tòng ê chhiú-tōaⁿ lâi pak-siah GCB? Tâi-ōan Ki-tok Tiúⁿ-ló Kàu-hōe Chóng-hōe tī 1987 nî 11 gòeh 16 hoat-piáu “Chun-tióng